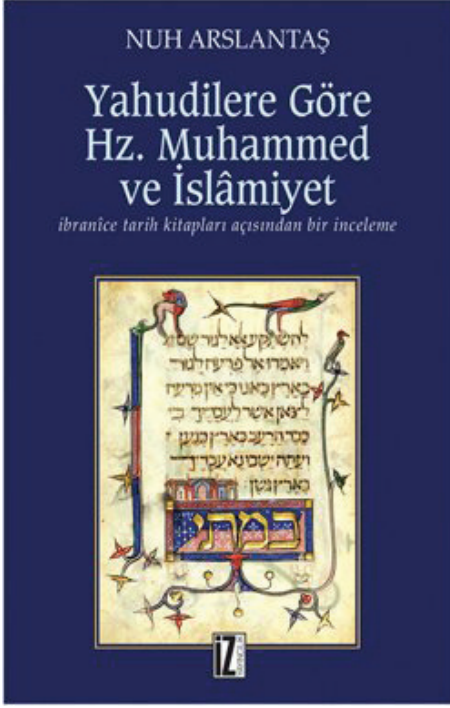

Nuh Arslantaş, *Yahudilere Göre Hz. Muhammed ve İslamiyet İbranice Tarih Kitapları Açısından Bir İnceleme*, İz Yayıncılık, İstanbul 2011, 318 s.

Türkiye’de siyer çalışmalarına son dönemlerde artan ilgi, bu alanda önceki yıllara kıyasla nicelik olarak daha fazla sayıda, nitelik olarak ise daha derinlikli eserler vücuda gelmesine vesile olmuştur. Ancak bu çalışmaların kahir ekseriyeti Arapça kaynaklara dayanmakta olup, Hz. Muhammed dönemine dair diğer din müntesiplerinin kendi dillerinde kaleme aldıkları birinci veya ikinci elden kaynaklar ise ülkemizde henüz yeterince ele alınmış değildir.

Arslantaş’ın Yahudi kronikleri açısından Hz. Muhammed’in (a.s.) hayatını ele alan çalışması, eksikliğine işaret ettiğimiz farklı inanç mensuplarının kendi kaynaklarındaki Hz. Muhammed algısını ortaya koyarak siyer çalışmalarına önemli bir katkıda bulunmuştur. Hiç şüphesiz bu kazanım yazarın, Türkiye’de akademik camiada eksikliği hissedilen İbranice’ye ve bu dilde telif edilen kaynaklara dayalı bir çalışma ortaya koyması ve bunu –önsözde belirtildiği gibi- Yahudi reddiye ve tarih kitaplarını birlikte değerlendirerek meydana getirmesi sayesinde olmuştur.

Eser giriş, iki bölüm, sonuç, ekler, lügatçe, bibliyografya ve indexten oluşmaktadır. Girişte Hz. Muhammed’in çağdaşı Yahudiler hakkında bilgiler verilerek Müslümanlarla ilişkileri değerlendirilmiştir. Mesih beklentisi olan Yahudilerin Hz. Muhammed’in peygamberlik ile görevlendirildiği haberine olan ilgilerinin, sadece Hz. Muhammed’e komşu olanlarla sınırlı olmadığı, bilakis bu haberin dünya üzerindeki tüm Yahudiler arasında bir merak uyandırdığı ifade edilmiştir. Ancak beklenen kurtarıcı kendi içlerinden çıkmayınca Yahudilerin Hz. Muhammed’in peygamberliğini kabullerinde kıskançlık en önemli psikolojik engel olarak görülmüş, tebliğ faaliyetlerine, bu faaliyetler neticesinde Müslüman olan Araplara ve Yahudilere bakışları özet bir şekilde

değerlendirilmiş ve girişin son kısmında Hz. Muhammed'in çağdaşı Yahudilerin ilmi durumları açıklanmıştır.

Birinci bölümde Yahudi tarih yazıcılığının doğuşu ve gelişimine özet bir şekilde temas edilmiş, bunun yanı sıra Hz. Muhammed'in hayatından, İslam'dan veya Müslümanlardan bahseden on iki kadar İbranice kronik tanıtılmıştır. Sadece, Hz. Muhammed hakkında Yahudilerin kullandıkları lakaplara işaret eden, O'nun peygamberliğinin başlangıcı ve Kuran'ın yazılışı bu bağlamda da Rahip Bahira ile Müslüman olmuş Yahudi âlimler hakkında bilgi veren ve Hz. Ömer, Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ali gibi önde gelen sahabilere yer veren bu kronikler yazarın da işaret ettiği gibi doğrudan İslam'a dair olmayıp ya genel dünya tarihi kapsamında ya da polemik amaçlı yazılmıştır. Müslümanlarla Yahudiler arasındaki ilişkiler çok erken bir dönemde başladığı halde bu kroniklerin en erken tarihlisinin onuncu asır olması ve ilk dönemlere dair Yahudilere ait yazılı malzeme olmaması üstelik sonraki dönemde yazanların da İslam kaynaklarını kullanma imkânları olduğu halde kullanmayarak Bizans ve Latin kaynaklarına yönelmeleri manidardır. Yazar bu durumu, Yahudilerin özellikle yaşadıkları sürgün dolayısıyla tarih olarak sadece dini ve siyasi önderlerinin faaliyetlerini kaydetmelerine ve de orta çağda tarih yazıcılığı açısından çok geri ol-

malarına bağlamaktadır. Öte yandan vurgulanan diğer bir nokta ise İslam dünyasında yaşayan Yahudilerin Hz. Muhammed ve İslamiyet hakkındaki eleştirileri daha yumuşak iken İslam toprakları dışında yaşayan Yahudilerin daha keskin bir dil kullanmasıdır.

Yazarın ifadesiyle eserin en özgün kısmı olan ikinci bölümde Hz. Muhammed, İslamiyet ve ashab hakkında Yahudilerin algıları ve verilen bilgilerin tarihsel değeri ele alınarak buradaki hatalar İslam kaynaklarıyla da mukayese edilerek ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca bölümün başında kroniklerin dışındaki/öncesindeki Yahudi literatüründe Hz. Muhammed meselesine temas edilerek konuya tarihi bir arka plan hazırlanmıştır.

İslam tebliğinin en erken muhataplarından olan Yahudiler İslam'ı kabule yanaşmasalar da hicretin başlarında yapılan anlaşmalar neticesinde başta bir sükunet ortamı sağlanmış ancak Yahudilerin yaptıkları anlaşmaya sadık kalmamaları Medine'den sürülmelerine sebep olmuş ve bütün bir Müslüman-Yahudi ilişkileri tarihi açısından bakıldığında çok kısa bir süre çatışmalı bir dönem yaşanmıştır. Ne var ki orta çağda Yahudiler için İslam dünyası, en doğusundan en batı ucuna kadar güvenli bir liman olmuştur. Aynı zamanda yazarın da belirttiği gibi sürgünden sonra ilk kez Yahudi cemaatleri bir devletin sınırları içinde toplanmış ve

bu durum Talmud'a geniş bir yayılma alanı sağlamıştır.

İslam fetihlerinin ulaştığı Suriye, Anadolu, Mısır ve Endülüs gibi yerlerde hâkimiyetin Hıristiyanların elinde bulunması sebebiyle onlarla girişilen siyasi mücadelenin ilmi alanda da reddiye türü eserlere yansımış olması ve bu siyasi ortamda daha az önem ifade eden Yahudilere ve Yahudiliğe karşı yazılan eserlerin ise daha az sayıda ve genelde Müslüman olan Yahudiler tarafından kaleme alınmış olması dikkat çekilen bir diğer önemli husustur. Müslümanların Yahudiliğe karşı yazmış oldukları eserlerdeki temel eleştirilerinin sistematik ve özet bir şekilde sunulup bu iddialara karşı Yahudilerin cevaplarının da Yahudi bakış açısı merkeze alınarak belirtilmesi Arslantaş'ın objektiflik kaygısı taşıdığına en önemli kanıtlarındandır.

Tarihi arka planın ardından kitabın ana gövdesini teşkil eden Yahudi kroniklerinde "Hz. Muhammed, İslamiyet ve Ashab" başlığının altına "Hz. Muhammed", "İslamiyet" ve "Ashab" alt başlıkları açılarak her bir konu kendi içindeki özgün taraflarıyla ve birbirleriyle irtibatlarına işaret edilerek ele alınmıştır.

"Hz. Muhammed" başlığı altında soyu, ailesi, doğumu, yaşadığı yer, kişisel özellikleri, peygamberlikle görevlendirilmesi ve Yahudilerle ilişki-

leri hakkında Yahudi kroniklerindeki bilgiler değerlendirilmiştir. Daha önce de İslam kaynakları kullanılmadan kaleme alındığı ifade edilen kroniklerde birçok çelişkili bilginin olması ve verilen malumatın çok azının tarihi gerçekliğe yakın olması, bu bilgilerin hacli seferleri döneminde Bizans ve Latin kaynaklarından iktibas edilmesiyle irtibatlandırılmıştır. Nitekim Hz. Muhammed'in güya Roma'nın bir kardinali olduğu veya onun Aryüsçü bir rahip olduğu iddiaları bunun en güzel göstergesidir.

Öte yandan çağdaşı Yahudilerin küçük kelime oyunlarıyla Hz. Muhammed'e hakaret etme çabalarını kroniklerde de fazlasıyla görmek mümkündür. Arapça elçi manasına gelen "*rasul*" kelimesi yerine şekil olarak ona yakın ama İbranice sahtekâr, sözde peygamber manalarına gelen "*pasul*" kelimesini kullanmaları, Mekke müşriklerinin ona "*mecnun*" (deli) demelerini benimseyip kroniklerde "*Maşuga*" (deli) diye bahsetmeleri, Muhammed ismini "*Mahomet*", "*Mahomati*", "*Mahmit*" vs. şeklinde değiştirerek kasten yanlış kullanmaları gibi sayıları artırılabilir pek çok örnek Yahudilerin kendilerince Hz. Muhammed'in değerini düşürme ve O'nun müjdelenmiş peygamber olduğu gerçeğinin üzerini örtme çabası olarak değerlendirilmiştir.

İslam dini, Kuran ve İslam fetihleri "İslamiyet" başlığı altında değerlendirilmiştir.

rilmiştir. Yahudi kroniklerinin İslam'a yönelttikleri en temel eleştiri İslam'ın uydurulmuş olduğu iddiasıdır. Kroniklerin bir kısmında İslam'ın, Hz. Muhammed'in kurnazca yöntemler kullanarak insanları kandırmasıyla ortaya çıkmış olduğu ifade edilirken bir kısmında başkaları tarafından uydurulduğu iddia edilmiştir. İslam'a yöneltilen bu eleştiri aslında doğrudan Kurân'ı ve ashabı da hedef almıştır. Çünkü İslam'ın uydurulduğu iddiasını savunmak için Kuran'ın uydurulduğu tezi işlenmiş ve uyduranlar olarak da Hz. Ali, Hz. Osman ve önceden Yahudi iken Müslüman olmuş güzide sahabilere işaret edilmiştir. Ancak Kurân'ı uyduran kişiler olarak sadece ashabdan bahsedilmemiş bunlarla birlikte Rahip Bahira'ya da temas edilmiştir. İslam kaynaklarındaki bazı tartışmalı bilgilere göre Hz. Muhammed çok küçük yaşlarda amcasıyla bir ticaret yolculuğunda iken Rahip Bahira ile karşılaşmıştır. Böyle bir karşılaşmanın varlığı bile kesin olmamasına rağmen buna üstelik tarihi bağlamın çok dışında hikâyeler ekleyerek sarılan ve buradan Kuran'ın güya uydurulmuş olduğunu peşinen iddia edebilen Yahudilerin bu tutumlarını yazar, kendi kutsal kitaplarının otantik olmayıp çelişkilerle dolu olmasına tam tabiriyle "tahriş" edilmiş olmasına bağlamaktadır. Ayrıca yazar uydurulduğu iddia edilen sözde ayetlerin tercümelerine de yer vererek, her ne

kadar Arapça açısından sıkıntılı olsa da İslam'ın ruhuna uygun ifadelerin yer almış olmasını muhtemelen İslam'ı iyi bilen biri tarafından uydurulduğu şeklinde açıklamış ve buna tıpkı yukarıda bahsedildiği gibi Yahudilerin Tevrat'ı da kasıtlı olarak yanlış yorumlamalarını örnek göstermiştir.

Yahudi kroniklerinde İslam fetihlerinin gerçeklikten çok uzak ele alındığı belirtilen eserde, fetihlerdeki başarıların Yahudiler tarafından barbarlık olarak görüldüğünü ifade edilmiştir. Öte yandan kroniklerde Bizans'a yönelik İslam fetihlerine geniş yer verilmesinin altı çizilerek bu durum iki muhtemel nedene bağlanmıştır. Birincisi, Yahudilerin Bizans hâkimiyetindeki Filistin bölgesinde bulunmaları; ikincisi ise Hıristiyan kaynaklarını kullanmalarıdır. Ayrıca fetihlerle birlikte gayri Müslimlerin durumları hakkında da kroniklerdeki bilgiler değerlendirilmiştir.

Gerçekten de devrin şartları ve o günkü Arapların durumları birlikte değerlendirildiğinde İslam fetihlerinin tarihte eşine az rastlanır bir başarı olduğu açıktır. İşte tam bu noktada yazar şu soruyu sormaktadır. Madem ki Hz. Muhammed'e inanmış görünen Yahudiler çok kısa bir zaman zarfında dünyanın önemli bir kısmını hükmü altına alabilecek bir motivasyon sağlama kudretine sahiptiler, neden bunu Mekke'li bir yetim için kullandılar?

Yahudi kronikleri açısından ashabın durumunun konu edildiği son kısımda dört halife ve Müslüman olmuş Yahudi âlimleri Abdullah b. Selam ve Kabu'l-Ahbar hakkındaki bilgiler değerlendirilmiştir. Kroniklerde ashab hakkında gerçek dışı bilgiler verildiğine ve onlar için pejoratif bir dil kullanıldığına işaret eden yazar, Hz. Ömer'in kısmen bunun dışında kaldığını belirtmiş ve bunu şu sebebe bağlamıştır: Kudüs'ün fethinin ardından daha önce Süleyman mabedinin olduğu ancak tamamen harap olmuş ve çöplük haline gelmiş olan yere Hz. Ömer'in ihtimam gösterip cami yaptırması Yahudilerce çok olumlu karşılanmış ve o camiyi Süleyman mabedine denk görmüşlerdir.

Yazarın tüm bunların ardından vardığı netice ise sonuç bölümünde, Yahudilerin, reddiye ve tarih kitaplarında İslam'a karşıt görüş oluşturma adına

uydurma bilgilerle tahrifler yaptıkları şeklinde ifade edilmiştir.

Kitabın sonunda yer alan iki ek, çalışmanın daha anlaşılır bir biçimde okunmasına ve verimli bir şekilde değerlendirilmesine ciddi katkı sağlamaktadır. Ek-1'de, yararlanılan kroniklerin tercümeleri yer yer İbranice orijinalleriyle birlikte verilerek okuyucunun mukayese yapmasına imkân tanınmıştır. Ek-2'de ise Yahudi literatürüne ait bazı kavramların açıklandığı bir lügatçe bulunmaktadır.

Eser farklı din ve kültürler açısından Hz. Muhammed algısını konu edinmek bakımından büyük öneme haiz olduğu gibi, Yahudi kaynaklarını İslam Tarihi kaynaklarıyla mukayeseli olarak ve mümkün olduğunca objektif bir şekilde ele alması ve tüm bunları sistematik olarak işlemesi bakımından şayan-ı takdirdir.

Mahmut OLGAÇ*

* Arş. Gör. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü; mahmut.olgac@istanbul.edu.tr.